

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Manuela POPESCU
Ioan MĂRCULEȚ
Alina CHILĂ
Marius LUNGU

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a VI-a

 AROBS
Transilvania Software

CUVÂNT-ÎNAINTE

A început din nou școala și ești în clasa a VI-a, curios să știi ce vei studia la geografie în acest an. În clasa a V-a ai studiat geografia fizică a lumii, care ți-a descris însușirile naturale ale planetei noastre și te-a ajutat să înțelegi procesele și fenomenele care se produc în jurul nostru. Folosește ceea ce ai învățat anul trecut ca pe un fundament pe care să construiești un ansamblu de noi cunoștințe. În clasa a VI-a vei învăța despre oamenii care trăiesc pe această planetă minunată pe care o numim „casa noastră”. Vei descoperi diversitatea populației, așezărilor, activităților omenești și modul în care acestea au modificat trăsăturile naturale ale mediului înconjurător. Vei afla lucruri noi despre continentul nostru european: ce oceane și mări îi scaldă țămurile, ce caracteristici prezintă relieful, clima și vegetația, care sunt principalele fluvii și lacuri, ce activități economice desfășoară locuitorii săi și cât de important este ca acestea să nu dăuneze planetei pe care trăim.

Manualul de geografie cuprinde patru unități de învățare. Prima unitate, **Cunoașterea lumii în care trăim**, te poartă în trecutul marilor descoperiri geografice și îți reamintește cât de importante sunt hărțile în studierea geografiei. Unitatea 2, **Antroposfera – omul și activitățile umane**, îți va furniza informații despre populația planetei, așezările omenești, resursele naturale, activitățile economice și grija pe care trebuie să o avem pentru mediul înconjurător. Unitatea 3, **Europa – identitate geografică**, îți prezintă caracteristicile naturale și umane ale continentului, regiunile și țările acestora. În Unitatea 4, **Europa în lumea contemporană**, vei afla care sunt valorile culturale și umane europene și care este calitatea vieții în Europa.

Organizarea manualului te va ajuta să sintetizezi noțiunile, pentru a le înțelege și a le reține mai ușor. Structura lecțiilor te va conduce pe un traseu care pornește de la rubricile **Amintește-ți!** care apelează la informațiile pe care le ai deja și **Descoperă** care te incită cu unele noi. Materialele grafice te vor ajuta să înțelegi conținuturile lecției pe care le vei **Reține**. Caută la **Dicționar** termenii necunoscuți și la **Știi că?** lucruri noi și interesante. Vei ști să exersezi, să investighezi, să analizezi și să tragi concluzii singur sau în echipă, împreună cu colegii tăi. Te vei informa și vei confecționa materiale pentru a realiza proiecte sau portofolii. **Recapitulările și evaluările** te vor provoca să-ți testezi competențele dobândite.

Ai încredere că manualul tău de geografie, îți va fi un ajutor de nădejde în călătoria pe care o începi acum. Folosește-ți imaginația și urcă pe vârfurile din Alpi sau Carpați, navighează pe Dunăre de la izvor și până la vărsare, vizitează țările și orașele frumosului nostru continent. Și dacă această călătorie te-a învățat mai multe despre lumea în care trăiești, înseamnă că ai înțeles că Terra înseamnă acasă și că trebuie să o iubești și să o protejezi.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Prezentarea realității geografice utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici

1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

2.2. Ordonarea spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criterii date

2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite

3. Studiarea spațiului geografic realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS

3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare

3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat

4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

CUPRINS

Competențe generale și specifice	4
Instrucțiuni de utilizare a manualului	6
Recapitulare	7
Evaluare inițială	8
Unitatea 1. Cunoașterea lumii în care trăim	9
Lecția 1. Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă	10
Lecția 2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii	14
Aplicații practice: Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale	19
Recapitulare	21
Evaluare	22
Unitatea 2. Antroposfera – omul și activitățile umane	23
Lecția 1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială	24
Lecția 2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale	28
Lecția 3. Resursele naturale și valorificarea acestora	32
Lecția 4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale)	35
Lecția 5. Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții	38
Aplicații practice: Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice	41
Recapitulare	45
Evaluare	46
Unitatea 3. Europa – identitate geografică	47
Mediul natural ca suport al locuirii umane	48
Lecția 1. Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmțori	48
Lecția 2. Caracteristici generale ale reliefului. Unități majore	52
Lecția 3. Hidrografia	56
Lecția 4. Diferențieri climatice și biogeografice	60
Recapitulare și evaluare secvențiale	64
Oameni și locuri	65
Lecția 5. Harta politică – state și regiuni	65
Lecția 6. Răspândirea geografică a populației. Elemente de diversitate umană (diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală)	69

Lecția 7. Mari orașe europene.....	73
Economia	75
Lecția 8. Resursele naturale și valorificarea lor	75
Lecția 9. Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile	78
Lecția 10. Uniunea Europeană.....	81
Recapitulare și evaluare secvențiale	83
Caracterizarea geografică a unor state din fiecare regiune geografică	84
Lecția 11. Regiunea Europei Vestice: Franța	84
Lecția 12. Regiunea Europei Centrale: Germania	88
Lecția 13. Regiunea Europei Sudice: Italia.....	92
Lecția 14. Regiunea Europei Estice: Federația Rusă	96
Lecția 15. Regiunea Europei Nordice: Suedia.....	100
Recapitulare	103
Evaluare	104
Unitatea 4. Europa în lumea contemporană	105
Lecția 1. Valori culturale și umane europene	106
Lecția 2. Calitatea vieții în Europa.....	108
Recapitulare	110
Evaluare finală	111
Glosar	112

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Prezentarea realității geografice utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici

1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

2.2. Ordonarea spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criteriile date

2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite

3. Studiarea spațiului geografic realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS

3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare

3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat

4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:
variante tipărită

+
variante digitală similară cu cea tipărită, având în plus peste 80 de AMII (activități multimedia interactive de învățare) cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

AMII static, de observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Activitate animată, filmuleț sau scurtă animație

În debutul versiunii digitale a manualului, sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

Manualul este structurat în patru unități de învățare, ce prezintă într-un mod atractiv conținuturile domeniilor din programa școlară: „Cunoașterea lumii în care trăim”, „Antroposfera – omul și activitățile umane”, „Europa – identitate geografică”, „Europa în lumea contemporană”.

Fiecare unitate de învățare cuprinde lecții de predare, aplicații practice, o lecție de recapitulare și una de evaluare.

Lecția de predare-învățare cuprinde rubrici care asigură o viziune de ansamblu a temelor abordate, iar metodele de evaluare sunt dintre cele mai diverse (portofolii, proiect, autoevaluare etc.)

Pagină de unitate

Titlul unității de învățare

Aplicație practică

Titlu de lecție

Amii static

Animație

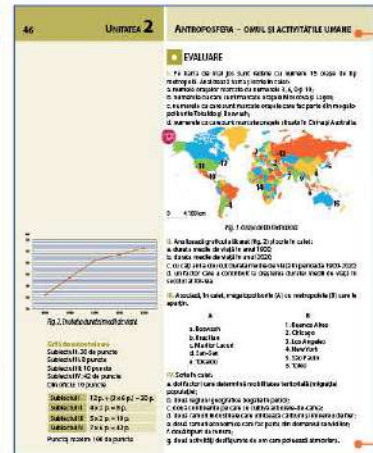
Exersează

Activitate interactivă

Portofolii

Secvență de recapitulare

Secvență de autoevaluare

RECAPITULARE

I. Definește, în cuvinte proprii, ce înțelegi prin: *Univers, galaxie, constelație, stea, planetă.*

II. Precizează câte o deosebire între:

- globul geografic și hartă;
- latitudine și longitudine;
- mișcarea de rotație și mișcarea de revoluție a Pământului;
- nucleul Pământului și scoarța terestră;
- formarea rocilor magmatice și formarea rocilor sedimentare;
- peninsulă și insulă;
- deal și munte;
- vreme și climă;
- fluviu și lac.

III. Observă desenul alăturat și rezolvă cerințele.

- Precizează numele geosferelor marcate cu numerele 1, 2, 3 și 4 și explică ce reprezintă fiecare.
- Precizează numele geosferei naturale care nu se află în desen.

IV. Numește:

- formele de relief major ale bazinelor oceanice;
- vânturile permanente;
- domeniile de viață ale vegetației și faunei;
- elementele care intră în alcătuirea solului.

V. Observă harta din fig. 2 și precizează numele peisajelor naturale marcate cu numere de la 1 la 10 și câte o caracteristică referitoare la climă sau la vegetație pentru fiecare dintre ele.

Fig. 1. Geosferele Pământului

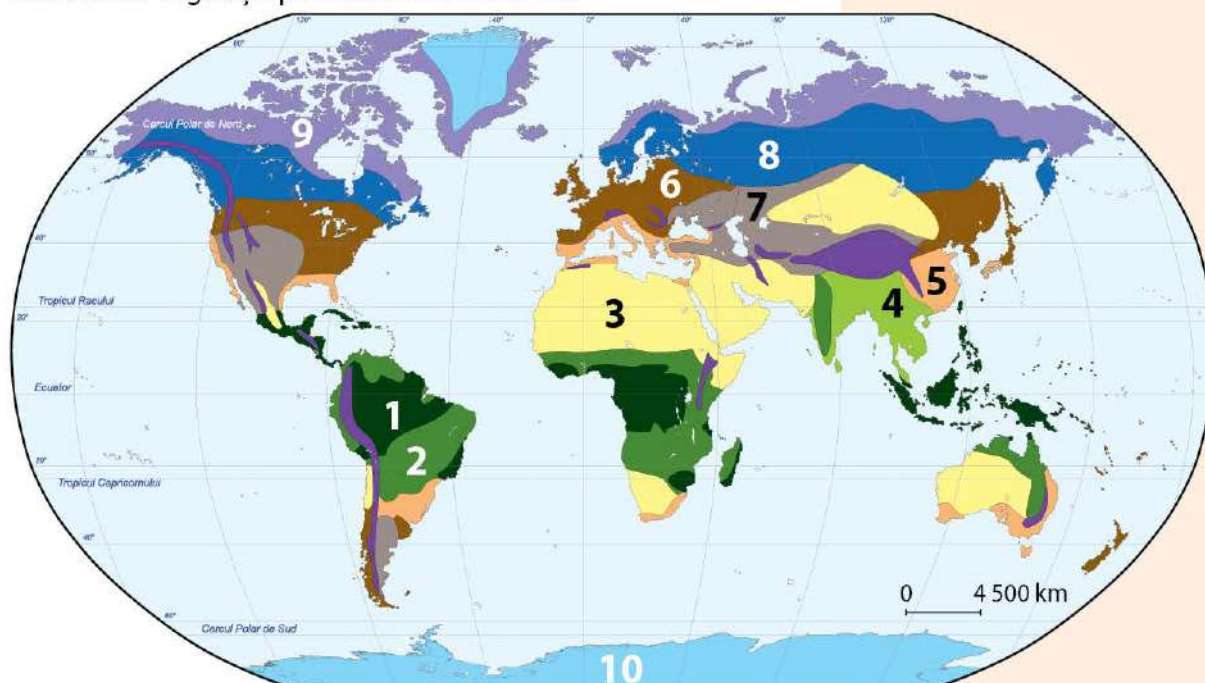

Fig. 2. Harta peisajelor naturale

Model de răspuns:

9. Hidrosfera este învelișul de apă al Pământului. – Adevărat

Model de răspuns:

7. Orinoco – h. America de Sud

Model de răspuns:

7 – a

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 24 de puncte

Subiectul II: 18 puncte

Subiectul III: 18 puncte

Subiectul IV: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	8 x 3 p. = 24 p.
-------------	------------------

Subiectul II	6 x 3 p. = 18 p.
--------------	------------------

Subiectul III	6 x 3 p. = 18 p.
---------------	------------------

Subiectul IV	6 x 5 p. = 30 p.
--------------	------------------

Punctaj maxim: 100 de puncte

● EVALUARE INIȚIALĂ

I. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru enunțurile de mai jos.

1. Sistemul Solar este alcătuit din mai multe stele, planete, meteoriți etc.
2. Cea mai mică planetă din Sistemul Solar este Mercur.
3. Scara numerică a hărții este o dreaptă împărțită în mai multe segmente egale.
4. Ecuatorul este cel mai lung meridian.
5. Anul bisect are 367 de zile.
6. Marmura și argila sunt roci magmatice.
7. Cea mai activă regiune vulcanică este cunoscută sub numele de „Cercul de Foc al Pacificului”.
8. Câmpiile sunt forme de relief cu înălțimi mai mari de 800 m.

II. Transcrie și realizează corespondența între fluvii (A) și continente (B).

A

1. Amazon
2. Chang Jiang
3. Mississippi
4. Murray
5. Nil
6. Volga

B

- a. Africa
- b. America de Nord
- c. America de Sud
- d. Antarctica
- e. Asia
- f. Australia
- g. Europa

III. Analizează harta alăturată și scrie în caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos.

1. Continentul marcat cu litera G se numește:
 - a. America de Nord.
 - b. Asia.
 - c. Europa.
2. Munții Himalaya se află pe continentul marcat cu litera:
 - a. B.
 - b. D.
 - c. E.
3. Marea Mediterană scaldă sudul continentului marcat cu litera:
 - a. C.
 - b. F.
 - c. G.
4. Clima ecuatorială este întâlnită pe continentul marcat cu litera:
 - a. A.
 - b. F.
 - c. G.
5. Continentul marcat cu litera D se remarcă prin:
 - a. gheața care îl acoperă.
 - b. pădurile de conifere.
 - c. solurile fertile.
6. Continentul traversat de Ecuator și de meridianul de 0° este marcat cu litera:
 - a. A.
 - b. C.
 - c. G.

IV. Scrie în caiet:

- a. două consecințe ale mișcării de rotație a Pământului;
- b. două consecințe ale mișcării de revoluție a Pământului;
- c. două tipuri de arii protejate.

UNITATEA 1

CUNOAȘTEREA LUMII ÎN CARE TRĂIM

Conținuturi:

1. Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă
2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Aplicații practice: Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de geografie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina geografie			

• Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare **Cunoașterea lumii în care trăim.**

Leția 1. Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Descoperă

Imaginile de mai jos reprezintă: un **astrolab**, o busolă, un glob geografic, un **portulan**, un satelit artificial și o sondă spațială.

1. Precizează două instrumente care au fost folosite în timpul descoperirilor geografice din trecut.

2. Numește un instrument pe care îl poți folosi ca să te orientezi într-o excursie pe munte.

3. Informează-te și precizează importanța sateliților artificiali și a sondelor spațiale.

Fig. 1. Strabon (cca 63 î.H.-23 d.H.)

Reține

Aflați mereu în căutare de noi surse de hrană și terenuri fertile, de regiuni unde să facă schimburi comerciale etc., oamenii au călătorit și au cucerit teritorii încă din cele mai vechi timpuri. În Antichitate, grecii au navigat de-a lungul țărmurilor Mării Mediterane și ale Mării Negre înființând colonii, iar romanii au cucerit teritorii din Europa, nordul Africii etc.

Strabon (fig. 1), considerat întemeietorul geografiei, a fost cel care a consemnat pentru prima dată informații despre Europa, Asia și Africa, în lucrarea sa *Geografia*.

În Evul Mediu, dezvoltarea instrumentelor de navigație, dar și a corăbiilor, le-a permis navigatorilor spanioli și portughezi să organizeze expediții în zone necunoscute, în căutarea unor drumuri mai sigure și mai scurte către Asia.

Portughezul Bartolomeo Diaz (fig. 2), în încercarea de a ocoli Africa, a descoperit Capul Furtunilor din sudul continentului, în anul 1488, numit ulterior Capul Bunei Speranțe.

În anul 1492, italianul Cristofor Columb (fig. 3) a plecat sub pavilion spaniol spre vest, a traversat Oceanul Atlantic, a ajuns în Insula San Salvador și a descoperit America. Noul continent avea să fie numit așa de Amerigo Vespucci (fig. 4), un alt navigator tot de origine italiană.

Vasco da Gama (fig. 5) a parcurs pentru prima dată traseul maritim spre India, prin sudul Africii, în anul 1498, iar cel care a demonstrat forma sferică a Pământului a fost Fernando Magellan (fig. 6). Expediția în jurul lumii condusă de acesta, organizată la inițiativa Spaniei, a avut loc între anii 1519 și 1522.

Fig. 2. Bartolomeo Diaz
(1450-1500)

Fig. 3. Cristofor Columb
(1451-1506)

Fig. 4. Amerigo Vespucci
(1454-1512)

Fig. 5. Vasco da Gama
(1469-1524)

Fig. 6. Fernando Magellan
(1480-1521)

Expedițiile au continuat și în perioada de după **marile descoperiri geografice**, una dintre ele fiind cea a norvegianului Roald Amundsen (fig. 7), care în anul 1911 a ajuns la Polul Sud.

Odată cu progresele tehnice, oamenii și-au extins călătoriile în spațiul cosmic. În anul 1961, o rachetă sovietică, avându-l la bord pe astronautul Iuri Gagarin (fig. 8), a ieșit pe orbita terestră, iar în anul 1969, astronautul american Neil Armstrong (fig. 9) a ajuns pe suprafața Lunii.

În anul 1981, Dumitru Prunariu (fig. 10) a devenit primul român care a zburat în spațiu, iar în prezent explorările umane s-au extins spre planeta Marte și alte locuri ale Sistemului Solar.

Fig. 7. Roald Amundsen
(1872-1928)

Fig. 8. Iuri Gagarin
(1934-1968)

Fig. 9. Neil Armstrong
(1930-2012)

Fig. 10. Dumitru Prunariu,
(n. 1952)

Exersează

1. Citește cu atenție textul și răspunde la întrebări.

„Deși Cristofor Columb a condus prima expediție spaniolă care a descoperit pământuri ale unei Lumi Noi, noul continent poartă numele italianului Amerigo Vespucci, care, participând la expediția comandată de Alonso de Hojeda (1499-1500), descrie în două scrisori din anii 1503 și 1504, cu mult talent, natura și populația din regiunile nou-descoperite, dobândind o faimă mondială. Într-una din scrisori, aceste noi pământuri au fost denumite *Mundus Novus* (Lumea Nouă).”

Ioan Popovici, *Geografia Americii de Nord și Centrale*, 1977

Fig. 11. Hartă a Lumii Noi, publicată pentru prima dată în secolul al XVI-lea

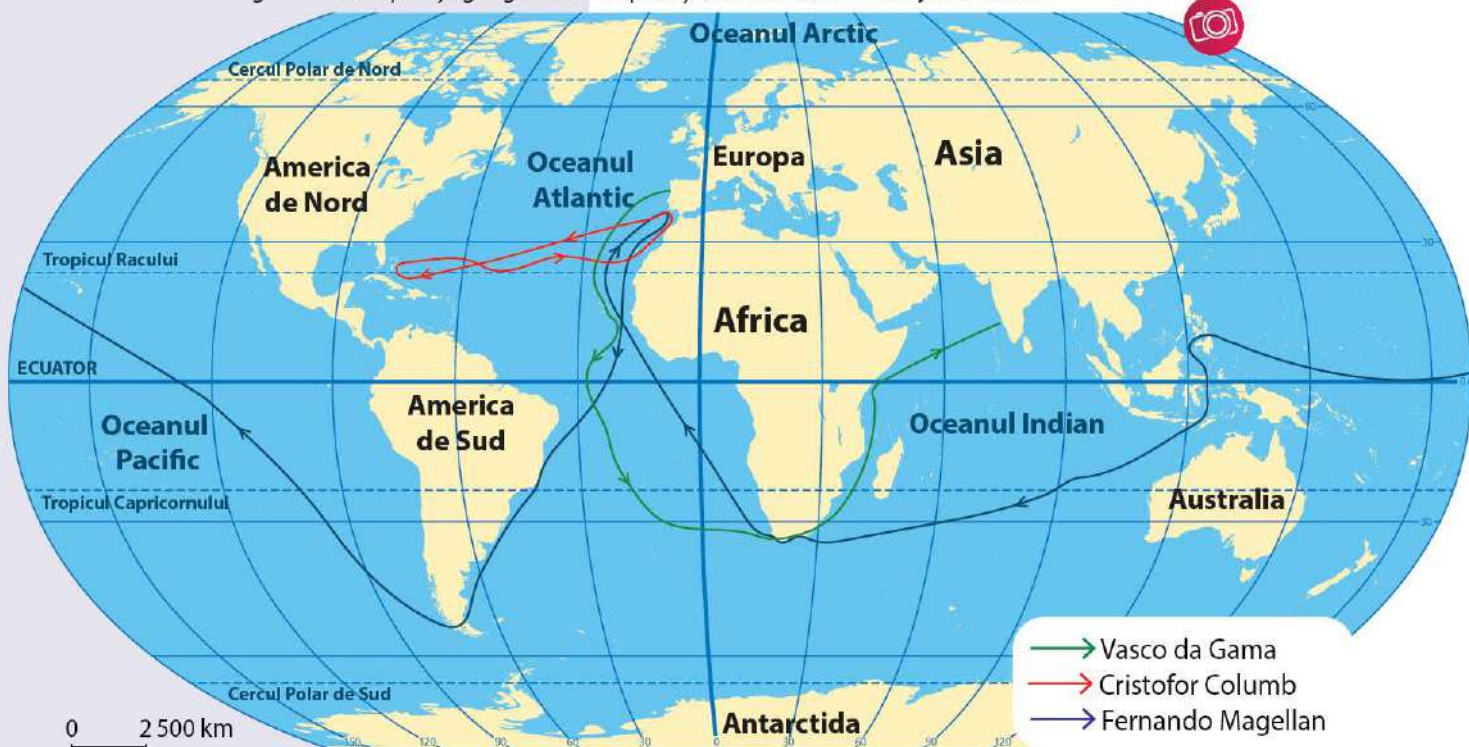
Dicționar

astrolab – instrument utilizat pentru măsurarea poziției astrilor și a înălțimii lor deasupra orizontului

pavilion – drapel ce indică apartenența la o anumită țară

portulan – hartă a regiunilor maritime folosită în Evul Mediu

Fig. 12. Mari expediții geografice

- Cine a descoperit „pământuri ale unei Lumi Noi”?
- De ce noul continent poartă numele lui Amerigo Vespucci?
- Cum au fost denumite noile „pământuri”?

2. Realizează corespondența între personalitățile din coloana A și afirmațiile din coloana B.

A

- Neil Armstrong
- Cristofor Columb
- Iuri Gagarin
- Vasco da Gama
- Fernando Magellan
- Dumitru Prunariu
- Strabon

B

- autorul lucrării *Geografia*
- a descoperit Capul Bunei Speranțe
- a descoperit America
- a descoperit calea maritimă spre India
- a demonstrat că Pământul e rotund
- primul om care a ajuns pe orbita terestră
- a ajuns pe suprafața Lunii
- singurul astronaut român

Descoperă

Pe harta marilor descoperiri geografice din fig. 12 sunt marcate traseele urmate de trei mari exploratori.

- Urmărește traseul lui Cristofor Columb și pe cel al lui Vasco da Gama.
- Folosește harta lumii din atlasul geografic, caută și numește strâmtoarea descoperită de Fernando Magellan.
- Cu ajutorul aplicației Global Positioning System/Sistem de Poziționare Globală (GPS) de pe telefonul mobil, apreciază distanța parcursă de expediția care a făcut înconjurul lumii.

Proiect în echipă

Organizați-vă în echipe de câte trei-patru elevi și întocmiți o fișă biografică despre Dumitru Prunariu, astronautul român care, în anul 1981, a zburat în spațiul cosmic. Realizați apoi scenariul unui interviu cu acesta.

Reține

Intenția oamenilor de a cunoaște spațiul cosmic din exteriorul Sistemului Solar s-a concretizat prin lansarea Programului Voyager, de către National Aeronautics and Space Administration/Administrația Națională Aeronautică și Spațială (NASA) din Statele Unite ale Americii. În cadrul programului de cercetare, în anul 1977 au fost trimise în spațiu două sonde (Voyager 1 și Voyager 2), care, în prezent, au părăsit Sistemul Solar și se află în mediul interstelar.

Sondele dispun de câte un disc de aur pentru gramofon, pe care sunt înregistrate sunete și imagini de pe Terra.

Cercetarea spațiului cosmic se face și cu alte instrumente și aparate, între care se evidențiază telescoapele spațiale James Webb (fig. 14) și Hubble (fig. 15). Telescopul Hubble a fost plasat pe o orbită în jurul Pământului în anul 1990 și telescopul James Webb în anul 2021.

Investigație

Dorința oamenilor de a descoperi noi spații și noi provocări nu se va opri niciodată. Cu siguranță ai aflat despre călătoriile pe Marte ale unor sonde spațiale sau despre imaginile obținute de telescopul spațial Hubble. Alege una dintre aceste imagini și spune-le colegilor tăi ce ai observat.

Pentru informații poți folosi ca sursă <https://www.nasa.gov/multimedia/imagegallery/iotd.html> sau enciclopedii, pagini media etc.

Fig. 13. Racheta Soiuz 40, cu echipaj româno-sovietic

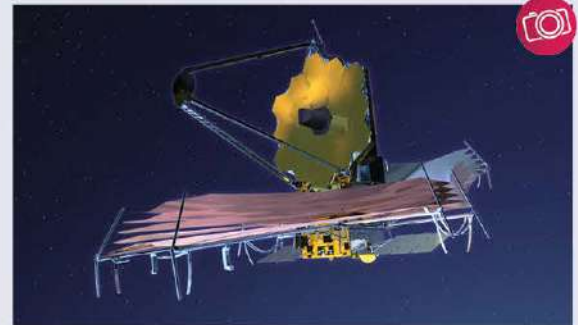

Fig. 14. Telescopul spațial James Webb

Fig. 15. Telescopul spațial Hubble

Fig. 16. Emil Racoviță

Știi că...

...Cristofor Columb a călătorit de patru ori spre insulele descoperite de el, dar nu a știut niciodată că a descoperit un nou continent?

...Lumea Veche reprezenta un spațiu geografic cunoscut înainte de descoperirea lui Cristofor Columb, alcătuit din Europa, Asia și Africa? Numele de Lumea Nouă a fost dat spațiului care cuprinde America de Nord, America de Sud, Australia și Oceania.

...naturalistul Emil Racoviță (fig. 16) a fost primul român care a ajuns în Antarctica (1898), iar geograful Gheorghe Neamu a fost primul român care, în anul 1972, a ajuns la „Polul Frigului” (stațiunea de cercetări Vostok, Antarctica)?

Leția 2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Continente	Suprafață (milioane km ²)
Africa	30,2
America de Nord	24,7
America de Sud	17,8
Antarctida	14,2
Asia	44,5
Australia	7,8
Europa	10,2

Fig. 1. Suprafața continentelor

Amintește-ți

Ce sunt continentele? Câte continente sunt pe Terra? Ce reprezentări cartografice cunoști? Ce este harta? Ce hărți ai folosit la școală în anii anteriori?

Reține

Continentele sunt cele mai întinse suprafețe de uscat. Unele sunt înconjugate în întregime de oceane și mări, iar altele sunt legate prin fâșii înguste de uscat numite istmuri. Singurele continente ce formează un bloc comun (Eurasia) sunt Europa și Asia.

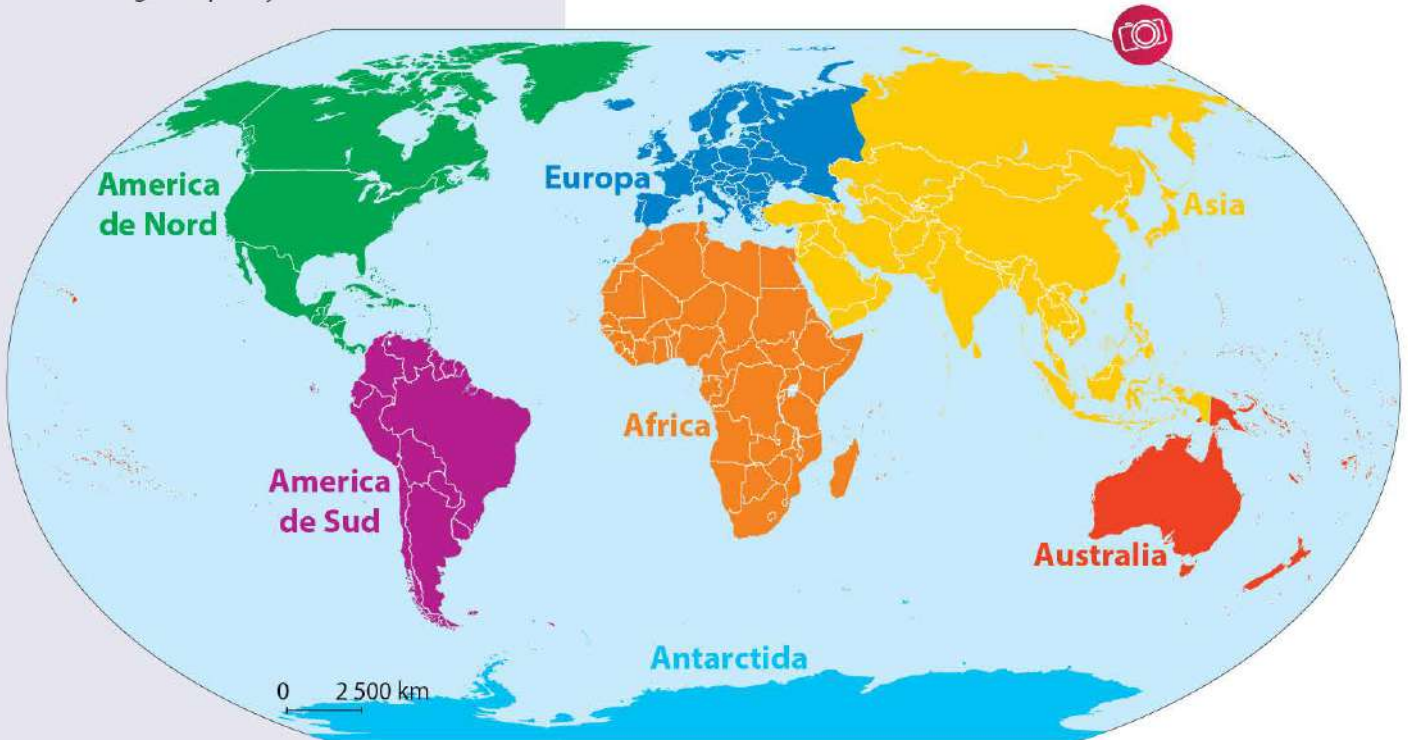

Fig. 2. Harta continentelor

Exersează

- Analizează fig. 2 și precizează:
 - numele continentelor care sunt înconjugate în totalitate de apă și cele ale continentelor legate prin istmuri;
 - numele continentelor aflate în întregime în emisfera nordică și numele celor aflate în întregime în emisfera sudică;
 - numele continentului în care se află țara noastră.
- Analizează datele din fig. 1 și ordonează descrescător, în caiet, continentele în funcție de suprafețele lor.

Reține

Harta geografică este o reprezentare cartografică pe un plan orizontal a întregii suprafețe terestre (fig. 3) sau doar a unei porțiuni din aceasta (fig. 4). Pe hartă, elementele geografice sunt micșorate, generalizate și redade prin semne convenționale.

După conținutul lor, cele mai utilizate tipuri de hărți sunt cele fizice, care redau relieful, clima, apele, vegetația etc., și cele politice, pe care sunt reprezentate țările (statele) și **capitalele**.

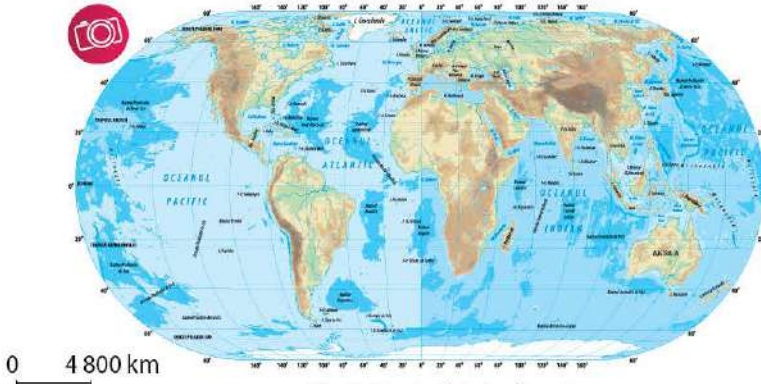

Fig. 3. Harta fizică a lumii

Harta politică a lumii redă, prin culori, țările, **teritoriile dependente** și pe cele cu statut special. Majoritatea țărilor (193 la număr, în anul 2023) sunt membre ale **Organizației Națiunilor Unite**.

Țările sunt unități administrativ-politice, independente, limitate de **granițe**. Acestea se deosebesc în funcție de localizarea pe hartă a teritoriului, de suprafață, de forma teritoriului, de numărul locuitorilor, de forma de guvernământ etc.

În funcție de **poziția geografică**, țările sunt: *continentale* – fără ieșire la mare (Austria, Mongolia, Bolivia) și *cu ieșire la mare* (România, Grecia, Malaysia, Somalia) – și *insulare* (Irlanda, Sri Lanka, Madagascar).

După **forma teritoriului** (fig. 5), țările se clasifică în: *fragmentate* (Indonezia, Japonia, Noua Zeelandă), *alungite de-a lungul meridianelor* (Chile, Finlanda) sau *a paralelelor* (Canada, Rusia), *compacte* (România, Uruguay, Angola) etc.

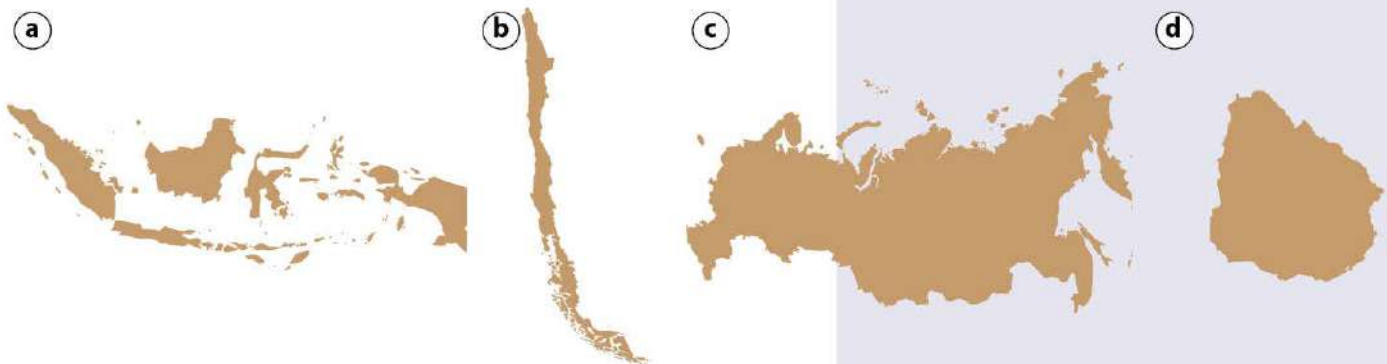

Fig. 5. Configurații de state: a. fragmentat (Indonezia); b. alungit de-a lungul meridianelor (Chile); c. alungit de-a lungul paralelelor (Rusia); d. compact (Uruguay)

Fig. 4. Harta fizică a Europei

DICTIONAR

capitală – oraș în care sunt concentrate instituțiile administrativ-politice ale unei țări

graniță – linia ce stabilește limita între două sau mai multe țări

Organizația Națiunilor Unite (ONU) – cea mai mare organizație internațională guvernamentală, cu obiective legate de menținerea păcii, dezvoltarea economică etc.

teritoriu dependent – teritoriu condus sau guvernat de o țară, fără ca acesta să facă parte din țara respectivă

Fig. 6. Harta politică a lumii

Activitate în echipă

Formați echipe de câte trei-patru colegi și, folosind diferite surse de informare (lucrări de specialitate, enciclopedii, internet etc.), scrieți în caiet următoarele informații referitoare la Organizația Națiunilor Unite:

- anul înființării și țările fondatoare;
- orașul și țara în care se află sediul organizației;
- anul în care România a devenit stat membru;
- rolul Consiliului de Securitate.

Știi că...

...Lesotho, San Marino și Vatican sunt țări enclave, teritoriile lor „perforând” teritoriile altor țări? Lesotho se află în Republica Africa de Sud, iar San Marino și Vatican în Italia.

Fig. 7. Lesotho

Reține

În funcție de **întinderea teritoriului**, cele mai multe țări măsoară între 25 000 și 650 000 km². Sunt însă unele *foarte mari* (peste 7 milioane km²: Rusia, Canada, China) și altele *foarte mici* (sub 1 000 km²: Vatican, Monaco, Nauru).

Numărul locuitorilor reprezintă un alt criteriu în clasificarea țărilor. Pe glob, sunt unele țări cu o *populație numeroasă* (peste un miliard de locuitori: China și India) și altele cu o *populație foarte redusă* (sub 50 000 de locuitori: Vatican, Tuvalu, Nauru).

După **forma de guvernământ** (organizarea și exercitarea puterii de stat), țările sunt *republici* (Franța, Brazilia, Algeria) și *monarhii* (Japonia, Spania, Arabia Saudită).

Exersează

3. Pe harta de mai jos sunt marcate 12 țări. Folosește fig. 6 (pag. 16-17) și completează, în caiet, un tabel după modelul de mai jos.

Nr.	Numele țării	Capitala
1	Rusia	Moscova
2		

4. Analizează harta de la pag. 16-17 și scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos.

- Continentul cu o singură țară se numește:
 - Africa.
 - Antarctida.
 - Australia.
 - Europa.
- Statul numit Mongolia are o formă:
 - alungită de-a lungul meridianelor.
 - alungită de-a lungul paralelelor.
 - compactă.
 - fragmentată.
- Cea mai întinsă țară din Africa este:
 - Algeria.
 - Egipt.
 - Mozambic.
 - Sudanul de Sud.
- Țara insulară din Asia se numește:
 - Afganistan.
 - Iran.
 - Oman.
 - Sri Lanka.
- Țara care face parte din categoria celor insulare se numește:
 - Columbia.
 - Coreea de Sud.
 - Filipine.
 - Mexic.

5. Cu ajutorul dicționarului geografic, al enciclopediei statelor lumii și al internetului, explică prin ce se deosebesc republicile de monarhii. Scrie în caiet numele a zece republici și a zece monarhii.

Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale

Amintește-ți

Ce este scara de proporție a hărții și de câte tipuri este? De ce este importantă aceasta?

Scara ne arată de câte ori suprafața terestră reală a fost micșorată pentru a încăpea pe hartă. Ea poate fi **directă, numerică și grafică**.

Scara directă (fig. 8 – a) arată explicit care este distanța din teren reprezentată de un centimetru pe hartă.

Scara numerică (fig. 8 – b) indică raportul dintre distanța de pe hartă și distanța reală de pe teren.

Scara grafică (fig. 8 – c) apare sub forma unei linii împărțite în segmente egale, în dreptul cărora este notată distanța reală corespunzătoare.

Cu ajutorul scării putem măsura și calcula pe hartă distanțele și suprafețele.

a. 1 cm = 1 km

b. 1 : 100 000 (1 cm pe hartă este egal cu 100 000 cm în teren, respectiv 1 km)

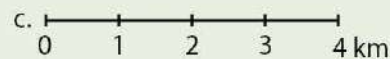
c. 0 1 2 3 4 km

Fig. 8. Modele de scări: a. directă; b. numerică; c. grafică

Aplicația 1

Urmărește pe harta României (fig. 10, pag. 20), măsoară cu rigla în linie dreaptă și calculează în caiet distanța dintre:

- a. orașele: București și Suceava; Sibiu și Arad; Iași și Oradea;
- b. reședința județului tău și capitala României;
- c. reședința județului tău și orașul Constanța.

• Pentru a verifica distanțele apreciate de tine, accesează linkul <https://ro.distance.to/> (Calculator distanță) și urmează pașii indicați de aplicație (fig. 9).

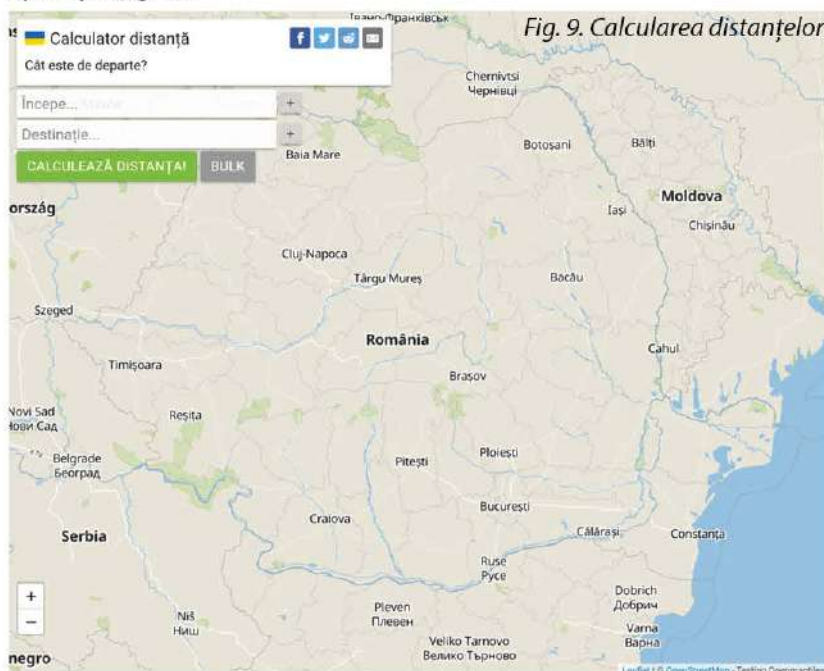

Fig. 9. Calcularea distanțelor

Model:

Distanța Călărași – Constanța = 104 km;

- conform scării grafice, 1 cm = 40 km;
- măsurăm cu rigla distanța dintre cele două puncte = 2,6 cm;
- $2,6 \times 40 = 104$ km.

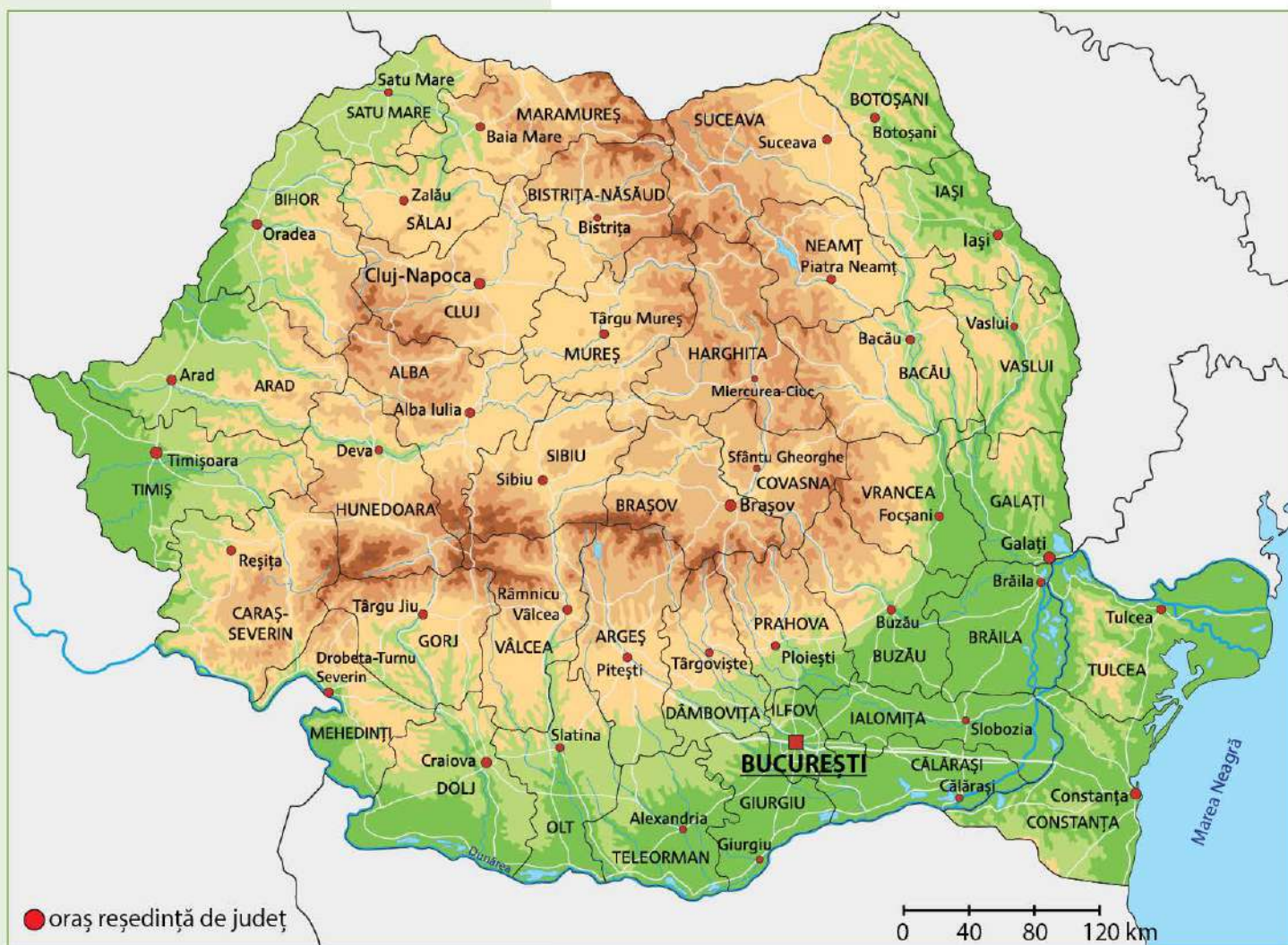

Fig. 10. Harta României

Activitate în perechi

Realizați un circuit turistic prin orașele Europei, având în vedere capitala României (ca punct de plecare și sosire în țară) și alte patru capitale europene.

Măsurați, cu rigla, în linie dreaptă pe harta politică a lumii (pag. 16-17), calculați în caiet și precizați:

- distanțele dintre orașele consecutive;
- cea mai mică și cea mai mare distanță dintre două orașe consecutive;
- lungimea întregului circuit.

Aplicația 2

Accesează linkul <https://www.mapsdirections.info/ro/> și, urmând pașii indicați de aplicație, măsoară suprafețele de teren (în km²) dintre orașele:

- București, Constanța și Tulcea (cu mouse-ul pe direcția București – Constanța – Tulcea – București);
- Miercurea-Ciuc, Brașov, Sibiu și Târgu Mureș;
- Botoșani, Călărași, Drobeta-Turnu Severin și Satu Mare.

**MAPS
& DIRECTIONS**

RECAPITULARE

- I. Definește termenii *continent*, *stat* și *hartă politică*.
- II. Realizează corespondența între numele exploratorilor și imaginile de mai jos.
1. Cristofor Columb; 2. Dumitru Prunariu; 3. Iuri Gagarin;
4. Neil Armstrong; 5. Vasco da Gama.

Model de răspuns:
6. Fernando Magellan – f

- III. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru enunțurile de mai jos.
1. Busola este un instrument folosit la măsurarea distanțelor.
 2. Cristofor Columb a călătorit spre est, a traversat Oceanul Atlantic și a descoperit America.
 3. Cel mai întins stat de pe glob este Rusia.
 4. Cel mai mic continent este Antarctica.
 5. O țară de tip monarhie este condusă de un președinte.
 6. Vaticanul este o țară de tip enclavă.
 7. România este o republică.
 8. Iuri Gagarin a fost primul om care a ajuns pe Lună.
 9. Indonezia este o țară insulară.
 10. După întinderea teritoriului, Nauru face parte din categoria țărilor mari.

- IV. Compune un scurt text despre țările lumii folosind termenii din lista de mai jos.

Lista de termeni: America de Nord, Canada, Danemarca, Europa, Groenlanda, Somalia, teritoriu dependent, țară continentală.

- V. Construiește, în caiet, o scară grafică cu patru segmente, prin transformarea scării numerice 1 : 200 000.

Model de răspuns:

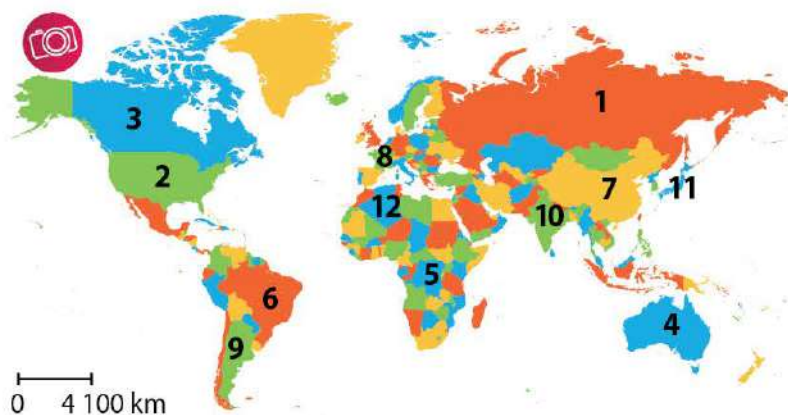
11. Țara marcată cu numărul 3 se numește Canada.

EVALUARE

I. Scrie, în caiet, câte o deosebire între: harta fizică și harta politică; scara numerică și scara grafică; republică și monarhie.

II. Pe hartă sunt marcate, cu numere, douăsprezece țări. Scrie, în caiet, informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare.

1. Țara marcată cu numărul 6 se numește ...
2. Australia este marcată cu numărul ...
3. După poziția geografică, țara marcată cu numărul 11 este de tip ...
4. Cea mai întinsă țară situată integral în Asia este marcată cu numărul ...
5. Țara situată pe locul al doilea ca întindere pe glob este marcată cu numărul ...
6. Țara din Africa având ieșirea directă la Oceanul Atlantic este marcată cu numărul ...
7. După forma de guvernământ, țara marcată cu numărul 1 este o ...
8. Țara europeană situată în vestul continentului este marcată cu numărul ...
9. Argentina este marcată cu numărul ...
10. Țara în peninsulă cu ieșire la Oceanul Indian este marcată cu numărul ...

III. Transcrie și realizează corespondența între țări (A) și continente (B).

A

1. Bolivia
2. Lesotho
3. Mexic
4. Vatican
5. Vietnam

B

- a. Africa
- b. America de Nord
- c. America de Sud
- d. Asia
- e. Australia
- f. Europa

IV. Scrie, în caiet, numele:

1. exploratorului care a demonstrat sfericitatea Pământului;
2. românului care a zburat în spațiul cosmic;
3. celui mai populat stat de pe glob;
4. celui mai mic stat de pe glob;
5. organizației internaționale alcătuite din 193 de țări.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 15 puncte

Subiectul II: 40 de puncte

Subiectul III: 15 puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	3 x 5 p. = 15 p.
Subiectul II	10 x 4 p. = 40 p.
Subiectul III	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

UNITATEA 2

ANTROPOSFERA – OMUL ȘI ACTIVITĂȚILE UMANE

Conținuturi:

1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială
2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale
3. Resursele naturale și valorificarea acestora
4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale)
5. Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții

Aplicații practice: Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice

Recapitulare

Evaluare

Pe parcursul unității de învățare **Antroposfera – omul și activitățile umane**, realizați, în echipă, o carte de identitate a localității în care se află școala în care învățați.

Pentru caracterizare, aveți în vedere: numărul locuitorilor, forma de așezare umană, resursele naturale din regiune, activitățile economice și efectele activităților umane asupra mediului și calității vieții.

Leția 1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială

Descoperă

Observă fig. 1 și 2 și descrie-le într-un text scurt, în caiet.

Fig. 1

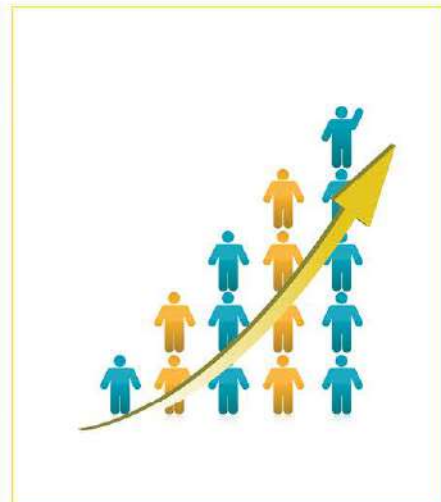

Fig. 2

Reține

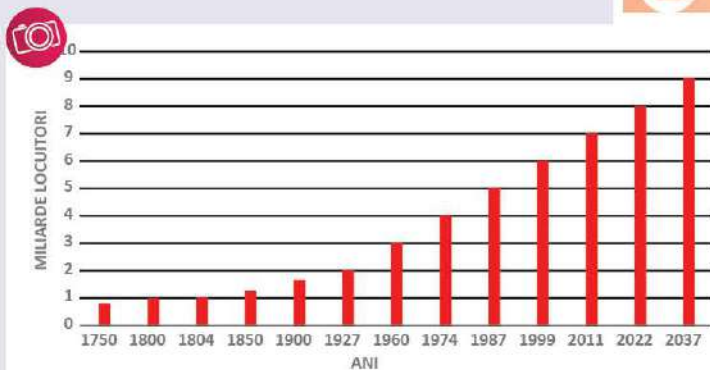

Fig. 3. Evoluția numerică a populației (1750-2037)

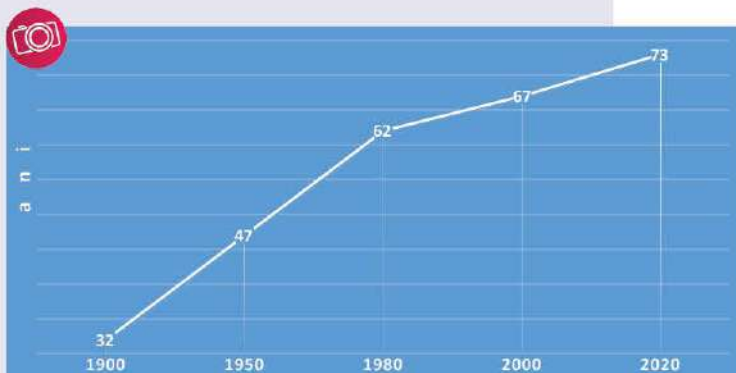

Fig. 4. Evoluția duratei medii de viață (1900-2020)

• Evoluția numerică a populației

Totalitatea oamenilor care trăiesc pe planeta noastră formează populația Terrei.

Pe glob, evoluția numerică a oamenilor (dinamica populației) este condiționată de **natalitate** și **mortalitate**. Până în urmă cu aproximativ 200 de ani, creșterea populației a fost extrem de lentă, din cauza slabei dezvoltări economice, a numeroaselor **molime**, a războaielor etc.

Începutul secolului al XIX-lea a marcat o nouă fază în dinamica populației. Progresele economice, determinate de apariția și dezvoltarea industriei, au contribuit la creșterea accelerată a numărului de locuitori. Astfel, primul miliard de oameni s-a înregistrat în anul 1804, al doilea – în anul 1927, al cincilea – în 1987 și al optulea – în 2022 (fig. 3). Conform estimărilor, în anul 2037, populația Terrei ar putea ajunge la nouă miliarde de locuitori.

Explozia demografică sau creșterea accelerată a populației a fost favorizată de creșterea calității vieții, de progresele din domeniul medicinei, de scăderea mortalității, de creșterea duratei medii de viață (fig. 4) etc.

Exersează

- Precizează:
 - trei cauze pentru care evoluția numerică a populației planetei a fost extrem de lentă, până în secolul în secolul al XIX-lea;
 - trei factori care au favorizat explozia demografică ulterioară.
- Analizează fig. 3 și scrie în caiet:
 - anii în care populația Terrei a ajuns la trei, patru, respectiv șase miliarde de locuitori;
 - intervalul cu cea mai rapidă creștere demografică.
- Observă fig. 4, identifică și scrie, în caiet, durata medie de viață pentru anii 1900 și 2020. Calculează cu cât a crescut durata medie de viață în perioada cuprinsă între acești ani. Încearcă să explici cum a fost posibil acest lucru.

Reține

• Răspândirea geografică a populației

Cele opt miliarde de oameni sunt **răspândite inegal** pe suprafața uscatului. Această situație este determinată de mai mulți factori: *naturali* (relief, climă, hidrografie, soluri), *istorici și culturali* (tradiții, religie, continua locuire într-o regiune), *demografici* (natalitate, mortalitate, mobilitate teritorială) și *social-economici* (sistem educațional, dezvoltare economică).

Regiunile geografice cele mai populate sunt cele de câmpie și podișuri joase, situate în apropierea unor fluvii, mări și oceane (fig. 6). Dintre continente, cel mai populat este Asia, care concentrează peste jumătate din locuitorii planetei (fig. 5).

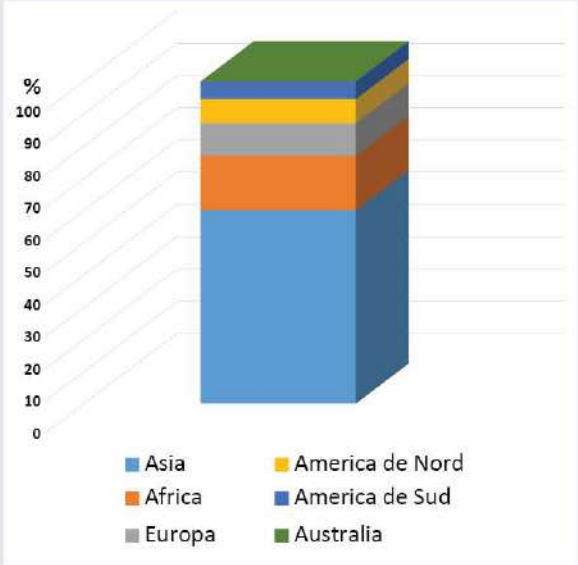

Fig. 5. Pondere populatiei continentelor

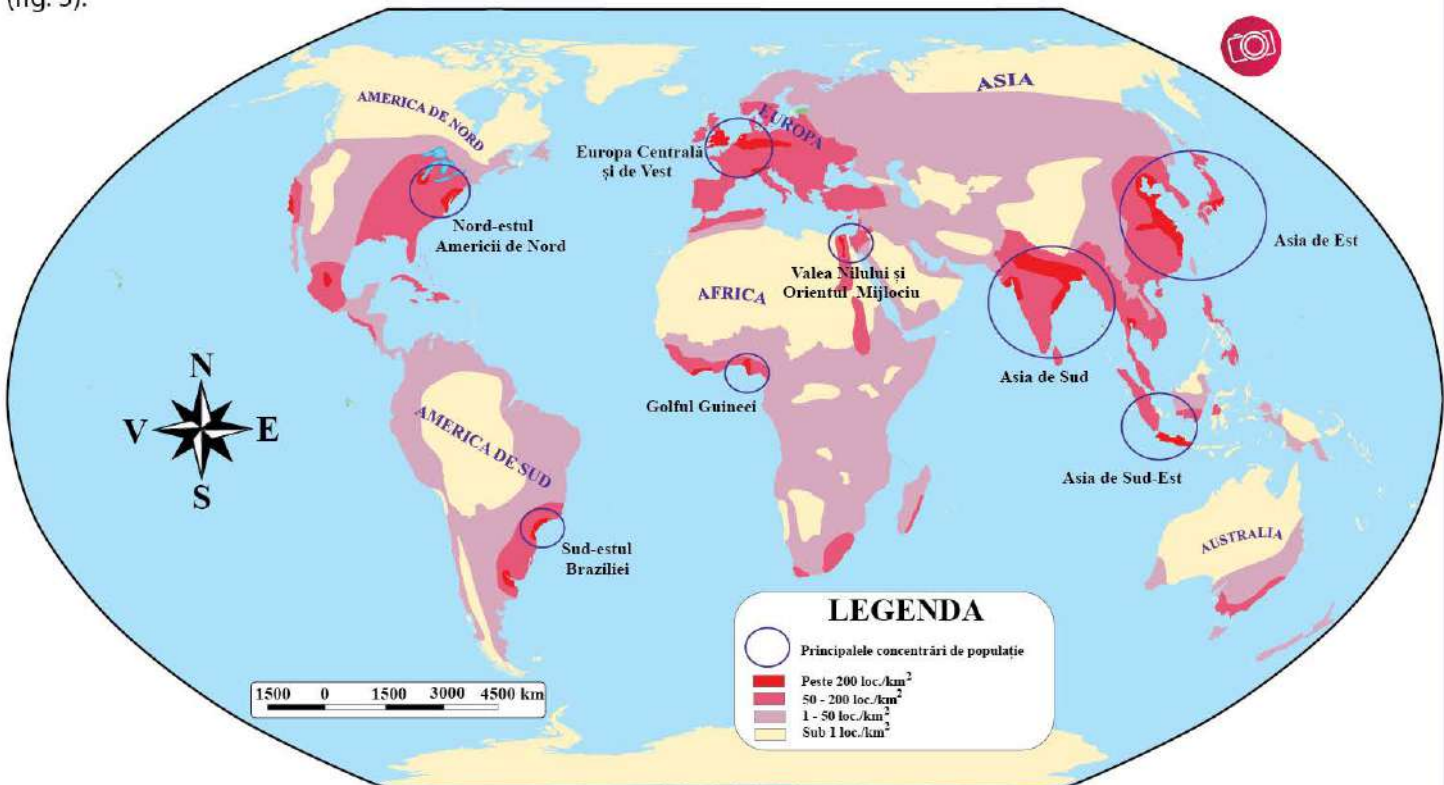

Fig. 6. Răspândirea populației pe Terra

Fig. 7. Rasele umane

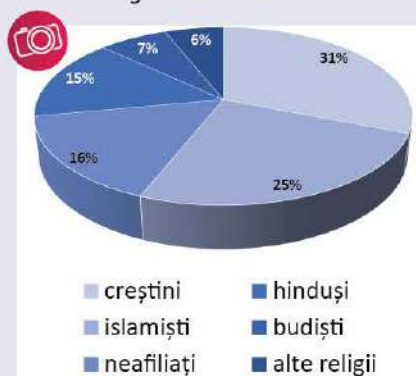

Fig. 8. Structura populației pe religii

Fig. 9. Ținutele tradiționale ale unor confesiuni religioase: a. budism; b-g. creștinism; h. iudaism; i. islamism; j. sikhism; k. hinduism; l. cultul lui Krishna

Descoperă

- Identifică pe harta de la pag. 25 principalele concentrări de populație de pe glob și notează-le în caiet.
- Cu ajutorul fig. 5 de la aceeași pagină, află și scrie, în caiet, cele mai populate trei continente, după Asia.
- Informează-te din diferite surse (lucrări de specialitate, internet etc.) și explică de ce Asia și Africa sunt cele mai populate continente.

Reține

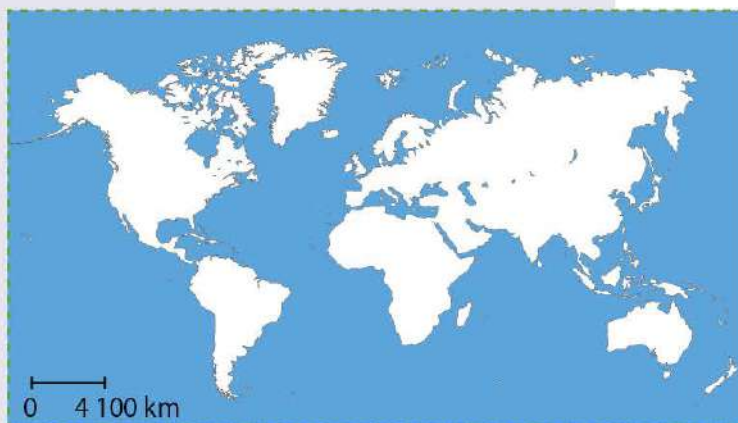
Diversitatea umană

Deși sunt membrii unei singure specii, locuitorii Terrei sunt extrem de diferiți. Ei aparțin unor rase diferite, practică religii diverse, vorbesc numeroase limbi, au vârste diferite, trăiesc în medii variate.

În cadrul populației Terrei, aflată într-un amplu proces de **metisaj**, se individualizează trei rase: *europoidă*, *mongoloidă* și *ecuatorială*. Niciuna dintre acestea nu este „superioară” sau „inferioară” alteia.

Credințele religioase reprezintă un alt element de diversitate umană (fig. 9). Peste jumătate din locuitorii planetei sunt **adepti** a două religii: *creștină* și *islamică* (fig. 8).

Oamenii locuiesc în medii diferite: *sate* și *orașe*. În prezent, peste jumătate din populația globului trăiește în orașe (fig. 10).

Clubul geografilor

Realizați, împreună, o planșă cu titlul „Răspândirea raselor omenești pe Terra”.

Desenați pe un carton contururile continentelor. Lipiți pe harta construită de voi imagini cu reprezentanți ai raselor umane, în funcție de răspândirea lor geografică. Scrieți, pe etichete, principalele caracteristici ale raselor.

Pentru documentare, folosiți atlasul geografic, lucrări de specialitate, internetul etc.

Exersează

4. În fig. 8 este redată structura populației pe religii. Scrie, în caiet, numele religiilor cu cei mai numeroși adepți.

5. Analizează fig. 10 și precizează anul în care populația rurală a devenit egală cu populația urbană. Împreună cu un coleg/colegă, identificați și scrieți în caiet trei factori care au determinat diminuarea constantă a populației rurale.

Reține

Mobilitatea teritorială a populației

Deplasarea populației în interiorul unei țări sau dintr-o țară în alta, pentru o perioadă îndelungată sau pentru totdeauna, se numește **migrație**. Producerea ei are mai multe cauze: economice (un loc de muncă și un trai mai bun), naturale (inundații, cutremure, erupții vulcanice), educaționale, militare (invazii, războaie) etc.

Migrantul este **emigrant** pentru țara din care pleacă și **imigrant** pentru țara de destinație (fig. 11).

Exersează

6. Scrie, în caiet, cauzele migrațiilor. Realizează o investigație printre cunoscuții adulți și realizează o listă cu motivele pentru care a emigrat un număr mare de români.

7. Notează în caiet A (adevărat) sau F (fals) pentru fiecare propoziție.

1. În secolul trecut, evoluția numerică a populației a fost descrescătoare.
2. Cel mai populat continent este Asia.
3. O mare concentrare de populație se află în Asia de Est.
4. Religia islamică ocupă locul al doilea ca proporție în lume.
5. În țările de origine, emigranții determină o creștere a numărului de locuitori.

Știi că...

- ...vârsta medie a populației Terrei este de 31 de ani?
- ...populația sub 20 de ani ocupă 33% din totalul locuitorilor, cea cuprinsă între 20 și 59 de ani, 53% și cea de peste 59 de ani, 14%?
- ...pe Terra se vorbesc peste 3 000 de limbi și peste 6 000 de dialecte? Acestea sunt grupate în familii lingvistice.
- ...refugiații sunt persoane care își părăsesc țările de origine din cauza persecuțiilor și a războaielor?

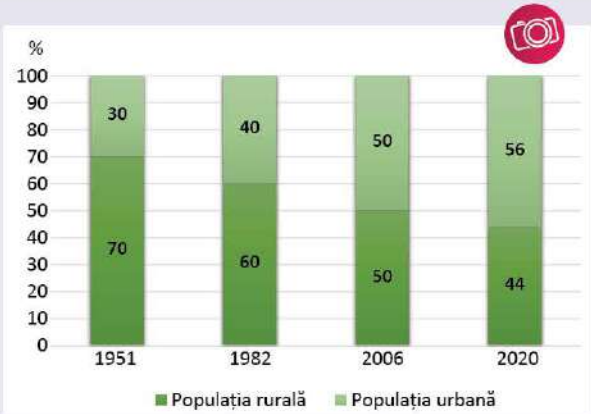

Fig. 10. Evoluția populației rurale și urbane (1951-2020)

Fig. 11. Mobilitatea teritorială

Dicționar

- adept* – persoană care aderă la o religie, la o asociație etc.
- metisaj* – încrucișare între două rase
- molimă* – boală cu caracter epidemic
- mortalitate* – frecvența deceselor în cadrul unei populații, pe o perioadă determinată
- natalitate* – frecvența nașterilor în cadrul unei populații, pe o perioadă determinată

Joc!

Găsește în careul de mai jos numele a opt țări în care emigrația este mai mare ca imigrația.

Z	M	A	R	O	C	A
F	C	S	F	P	Y	N
A	Z	Ț	I	L	O	G
U	P	E	R	U	Ț	O
C	Ș	V	N	C	S	L
R	O	M	Â	N	I	A
A	B	E	G	F	R	Q
I	G	X	D	Ă	I	A
N	Y	I	I	R	A	N
A	N	C	E	V	X	I

Leția 2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale

Descoperă

Analizează imaginile din fig. 1 și rezolvă cerințele.

- Precizează ce imagine prezintă cea mai veche formă de locuire.
- Compară imaginile **a** și **c** și stabilește trei deosebiri.
- Privește imaginile **c** și **d** și numește o asemănare și două deosebiri dintre acestea.

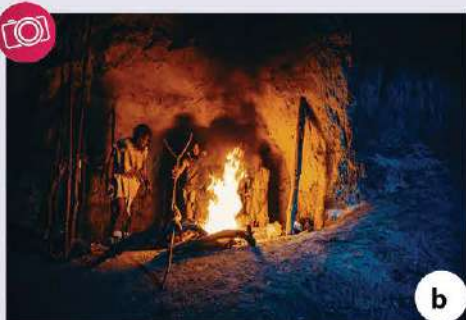

Fig. 1. Diferite tipuri de așezări umane (a-d)

Fig. 2. Fermă

Fig. 3. Cătun

Fig. 4. Elementele componente ale unei așezări rurale

Fig. 5. Sat

Reține

De la apariția omului pe Pământ, așezările umane au evoluat continuu, de la cele primitive la cele moderne. Evoluția a fost influențată de dezvoltarea economică și socială, de tipul de relief, de climă etc.

Așezările umane sunt forme de locuire care, indiferent de mărimea lor, cuprind populația, construcțiile folosite în diverse scopuri (locuințe, clădiri publice, spații industriale etc.), drumurile etc.

Așezările umane se împart în: *așezări rurale* și *așezări urbane*.

Așezările rurale sunt cele mai vechi forme de așezări, cu un număr relativ mic de locuitori, care se ocupă în principal cu agricultura. Ele cuprind populația (locuitorii), vatra (spațiul ocupat de gospodăriile sătenilor, biserica etc.) și moșia satului (pe care sunt suprafețe arabile, pășuni, fânețe, vii, livezi ș.a.) (fig. 4).

După mărime, așezările rurale se împart în: **ferme** (fig. 2), gospodării agricole individuale, **cătune**, formate dintr-un număr mic de gospodării (fig. 3), și **sate**, cele mai dezvoltate forme de organizare rurală (fig. 5).

După situarea gospodăriilor în cadrul vetrei, satele sunt: **adunate** (fig. 6), **răsfirate** (fig. 7), **risipite** (fig. 8) și **liniare** (fig. 9).

Fig. 6. Sat adunat

Fig. 7. Sat răsfirat

Fig. 8. Sat risipit

Fig. 9. Sat liniar

Aspectul satelor (forma și așezarea caselor, materialele din care sunt realizate etc.) este influențat de regiunea geografică în care sunt amplasate. Acestea pot fi de tip **stup** (fig. 10), în Europa Mediteraneeană, de tip **kraal** (fig. 11), în Africa de Sud, cu **iurtă** (fig. 12), în Asia Centrală, din **cărămidă** sau **piatră** (fig. 13), în Europa Vestică etc.

Fig. 10. Sat de tip stup

Fig. 11. Kraal

Fig. 12. Sat cu iurte

Fig. 13. Sat din cărămidă și piatră

Exersează

1. Precizează:

- cele două categorii de așezări umane;
- trei tipuri de așezări rurale în funcție de mărime;
- elementele care intră în alcătuirea unui sat;
- tipurile de sate specifice Asiei Centrale și Africii de Sud.

2. Observă elementele din fig. 4 și precizează categoriile de terenuri care se regăsesc pe o moșie.

3. Precizează din ce materiale sunt construite casele și cu ce se ocupă locuitorii din regiunea în care locuiești.

Descoperă

• Observă figurile 2, 3 și 5 și stabilește formele de relief cărora le sunt caracteristice.

Fig. 14. Oraș, așezare urbană

Dicționar

infrastructură – totalitatea construcțiilor și dotărilor tehnice care permit desfășurarea activităților economice și sociale

iurtă – locuință asemănătoare cu un cort, cu schelet din lemn, acoperită cu pânză sau piei de animale

kraal – așezare rurală cu colibe dispuse circular în jurul unei incinte centrale, înconjurată de elemente de siguranță împotriva animalelor sălbatice

Reține

Așezările urbane sunt cele mai dezvoltate forme ale așezărilor umane. În funcție de numărul de locuitori, dispunerea în teritoriu etc., acestea se împart în: *orașe propriu-zise*, cu o formă clară și bine individualizată, **infrastructură** complexă etc., *metropole*, orașe cu peste un milion de locuitori, și *megalopolisuri*, aglomerații urbane foarte mari, formate din mai multe orașe învecinate.

Exersează

4. La istorie ai aflat că primele orașe au apărut în Orientul Antic. Poți numi trei orașe din Europa apărute în perioada Antichității?

5. Copiază textul de mai jos în caiet și completează spațiile goale cu termenii din listă.

Marile orașe au în ... lor clădiri administrative, ..., ..., spații comerciale, instituții culturale. În marile orașe americane sau asiatice, clădirile sunt de tip ..., în care se află birouri. Zonele ... sunt situate la marginile orașelor, pentru a reduce ... și aglomerația. Cartierele de locuințe sunt așezate la ...

Lista de termeni: bănci, centru, industriale, periferii, poluarea, sedii de firme, zgârie-nori.

Descoperă

• Analizează harta din fig. 15 și scrie, în caiet, numele megalopolisurilor și a opt metropole.

• Observă pe harta politică (pag. 16-17) țările în care se găsesc cele cinci megalopolisuri.

Fig. 15. Metropole și megalopolisuri

• Cu ajutorul hărții menționate (fig. 15), asociază metropolele din coloana A cu continentele în care se găsesc din coloana B.

A	B
1. Chicago	a. Africa
2. Dhaka	b. America de Nord
3. Lagos	c. America de Sud
4. Londra	d. Antarctica
5. São Paulo	e. Asia
6. Sydney	f. Australia
	g. Europa

Proiect în echipă

Împreună cu un coleg, căutați informații despre localitatea în care trăiți (ce tip de localitate este, câți locuitori are și care sunt activitățile economice reprezentative). Puteți folosi și internetul.

Investigație

„Orașele verzi” (fig. 16) sunt orașele în care ne dorim să locuim cu toții. Folosind internetul, enciclopedii sau alte surse, caută informații despre aceste tipuri de orașe și identifică două acțiuni care ar putea transforma localitatea în care trăiești într-o „localitate verde”.

Fig. 16. Clădire verde, Sydney, Australia

Știi că...

...cel mai mare oraș din lume, Tokio (fig. 17), numără aproximativ 38 de milioane de locuitori?

...la periferia marilor orașe există cartiere construite de locuitorii cu posibilități materiale reduse, mulți dintre ei imigranți? În Brazilia, aceste cartiere se numesc „favellas” (fig. 18).

...orașul-capitală aflat la cea mai mare altitudine din lume este La Paz, capitala Boliviei, situat la 3 640 m altitudine (fig. 19)?

Fig. 17. Tokio, capitala Japoniei

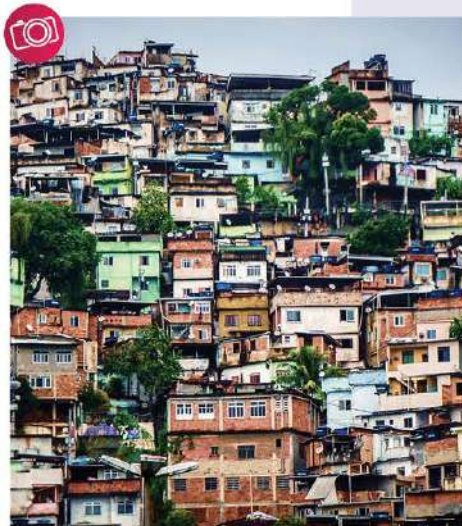

Fig. 18. Favellas, Brazilia

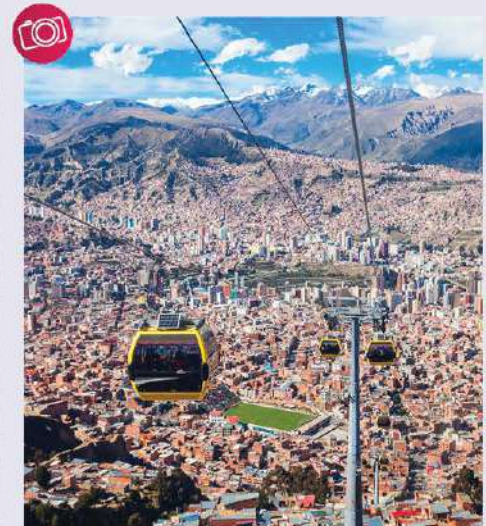

Fig. 19. La Paz, capitala Boliviei

Leția 3. Resursele naturale și valorificarea acestora

Descoperă

- Analizează cu atenție imaginile de mai jos. În care dintre ele se exploatează resurse ale scoarței terestre?
- Compară imaginea **b** cu imaginea **c**. În care este redată exploatarea unei resurse epuizabile?
- În regiunea în care locuiești ai observat aceste lucruri?

Fig. 1. Cărbuni

Fig. 2. Minereu de fier

Reține

Resursele naturale au constituit și constituie suportul dezvoltării economice și al îmbunătățirii condițiilor de viață ale oamenilor. În perioada contemporană, omul a înțeles că exploatarea și valorificarea resurselor trebuie să țină seama de păstrarea calității mediului înconjurător, pentru o **dezvoltare durabilă**.

Resursele naturale sunt formate din totalitatea elementelor din mediul înconjurător (combustibili, zăcăminte de minerale și minereuri, păduri, sol, apă, energie solară, eoliană, geotermală etc.), care pot fi utilizate de oameni, folosind diferite procese tehnice pentru acoperirea unor necesități.

Distribuția resurselor naturale este foarte variată. De la Soare primim **radiația solară** pe care o utilizăm pentru producerea energiei electrice, iar din atmosferă folosim gazele ce intră în alcătuirea sa (oxigenul, azotul) și **energia vântului** (energia eoliană).

Din litosferă (fig. 5), oamenii exploatează:

- **cărbuni** (fig. 1), din Rusia, China, Africa de Sud, Australia ș.a., folosiți în industria energetică pentru producerea energiei electrice și termice;
- **petrol**, din regiunea Golfului Persic (Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Iran), nordul Africii (Algeria, Libia), nordul Americii de Sud (Venezuela), SUA, Rusia, Marea Nordului ș.a., extras pentru producerea carburanților, maselor plastice, vopselurilor etc.;

- **gaze naturale**, folosite în industria energetică și în industria chimică;
- **minereu de fier** (fig. 2), din care se obțin oțel și fontă pentru industria constructoare de mașini, exploatat în Rusia, Brazilia, SUA, Australia, China, Suedia ș.a.

- **mineruri neferoase**: bauxita (din care se produce aluminiul), cuprul, zincul;

- **metale prețioase**: aur, argint, platină;

- **sare** (fig. 3), din Germania, Franța, România ș.a., folosită în industria chimică și alimentară;

- **roci de construcții**: calcar, marmură (fig. 4), granit etc.

Resursele hidrosferei (apele continentale, mările și oceanele) sunt întrebunțate în aprovizionarea cu apă potabilă, în industrie, în agricultură (irigații), în transporturi etc.

Resursele biosferei (pădurile, pajiștile, fauna) au diferite valorificări: lemnul, pentru construcții, producerea celulozei și a hârtiei etc., fructele pădurii, în industria alimentară și farmaceutică, ierburile pajiștilor, pentru creșterea animalelor domestice, fauna, în industria alimentară etc.

Fig. 3. Sare

Fig. 4. Marmură

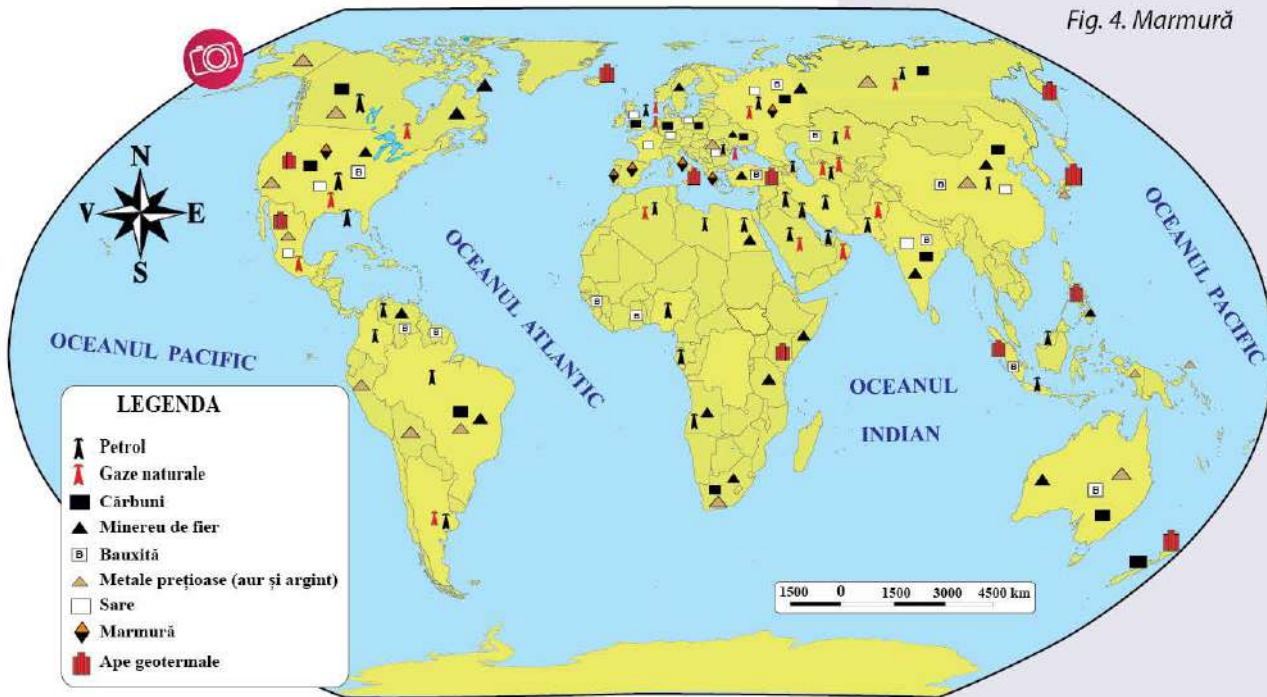

Fig. 5. Resursele litosferei

Exersează

1. Analizează fig. 5 și harta politică de la pag. 16-17 și notează, pe caiet, numele statelor cu resurse de petrol, cărbuni, minereu de fier, sare și marmură.

2. Scrie în caiet, răspunsul corect pentru afirmațiile de mai jos.

1. Țara situată în regiunea Golfului Persic din care se exploatează petrol se numește:

- a. Iran. b. Mexic. c. Nigeria. d. Rusia.

Dicționar

dezvoltare durabilă – calitatea dezvoltării economice de a se realiza fără a epuiza resursele disponibile și fără a distruge mediul înconjurător, pentru a asigura generațiilor viitoare o viață normală

Fig. 6. Produse obținute din resurse naturale:
a. aluminiu; b. benzină; c. bijuterii; d. hârtie; e. oțel

Proiect în echipă

Formează o echipă cu alți colegi din clasă și, folosind diferite surse de informații (reviste, enciclopedii, internet), identificați două modalități prin care școala voastră să-și poată asigura energia electrică necesară din resurse regenerabile. Transmiteți soluțiile găsite de voi administrației școlii.

Știi că...

...solul este resursa care asigură majoritatea necesarului de hrană? Din cauza folosirii necorespunzătoare, solul își poate pierde rapid capacitatea de a susține culturile agricole.

2. Metale prețioase se exploatează în:

- a. Australia. b. Finlanda. c. Oman. d. Suedia.

3. Statul din nordul Africii bogat în petrol este:

- a. Algeria. b. Arabia Saudită. c. Canada. d. Venezuela.

4. Țara europeană cu resurse de minereu de fier se numește:

- a. Canada. b. Noua Zeelandă. c. Pakistan. d. Suedia.

5. Islanda este bogată în:

- a. ape geotermale. b. cărbuni. c. gaze naturale. d. petrol.

6. Statul sud-american bogat în minereu de fier și metale prețioase se numește:

- a. Brazilia. b. Cuba. c. Mexic. d. Uruguay.

7. Din Guineea se exploatează:

- a. ape geotermale. b. bauxită. c. gaze naturale. d. marmură.

8. Marmura se exploatează în:

- a. Italia. b. Japonia. c. Libia. d. Mongolia.

Reține

Resursele naturale pot fi grupate în:

- **poluante** (petrol, cărbuni, gaze naturale etc.) și **nepoluante** (energie solară, energie eoliană etc.);
- **epuizabile neregenerabile** (minereuri, roci de construcție etc.), **epuizabile regenerabile** (vegetație, sol etc.) și **inepuizabile** (energie solară, eoliană, apă etc.).

Problemele create de poluare și de epuizarea resurselor au determinat apariția preocupărilor pentru folosirea pe scară largă a „energiei verzi”, obținută din resurse regenerabile (vegetația) sau inepuizabile (energia solară, eoliană, geotermală etc.). Ca urmare, există state care au reușit să-și asigure mare parte din consumul energetic din acest tip de resurse (Islanda, Norvegia).

Exersează

3. Citește cu atenție textul de mai jos.

Energia electrică este produsă în centrale electrice care folosesc diferite resurse naturale. Termocentralele folosesc cărbuni, gaze naturale etc., hidrocentralele – energia apei, atomocentralele – substanțe radioactive, centralele eoliene – energia vântului, energia geotermică este produsă prin valorificarea căldurii apelor geotermale, energia solară este produsă prin folosirea panourilor solare. Forța mișcării apelor oceanice este valorificată în centralele mareomotrice. În utilizarea acestor resurse se evidențiază atât avantaje, cât și dezavantaje.

Informează-te din lucrări de specialitate, de pe internet etc. și rezolvă următoarele cerințe.

a. Identifică un avantaj și două dezavantaje ale folosirii cărbunilor în producerea energiei electrice.

b. Numește cauze care limitează construirea hidrocentralelor, atomocentralelor și a centralelor eoliene.

c. În zona în care locuiești se produce energie electrică? Dacă da, ce resurse se folosesc pentru producerea ei?

Leția 4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale)

Descoperă

- Analizează imaginile din fig. 1 (a-d) și stabilește care dintre ele reprezintă activități agricole, industriale, de transport sau de turism.
- În care dintre imagini observi o activitate care produce materie primă pentru industria alimentară?
- Identifică în imaginea **d** trei activități caracteristice unui singur domeniu economic.

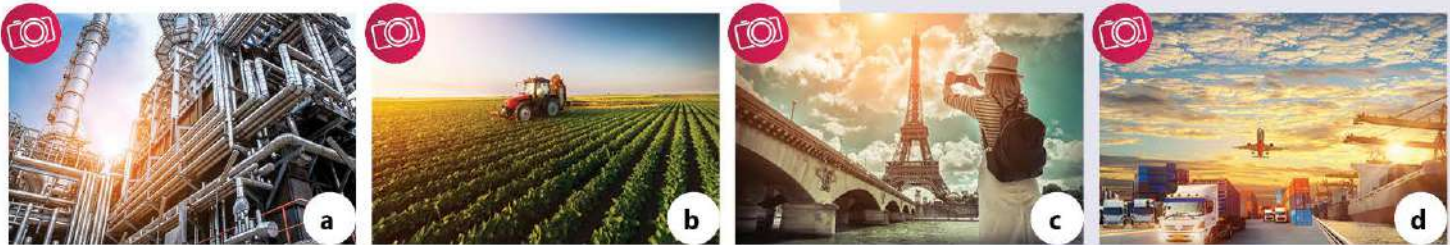

Fig. 1. Activități agricole, industriale, de transport și turism

Reține

Economia este formată dintr-un ansamblu de activități prin care societatea folosește resursele pentru a asigura elementele necesare vieții și îmbunătățirii continue a calității acesteia. După activitățile desfășurate, economia include următoarele **domenii** sau **sectoare**:

- *primar*, ce cuprinde activitățile legate de exploatarea resurselor naturale etc. (agricultura, mineritul, pescuitul etc.);
- *secundar*, format din industria prelucrătoare și construcții;
- *terțiar* sau *serviciile* (transportul, comerțul, turismul etc.);
- *cuaternar*, ce include activități de prelucrare a informațiilor, controlul afacerilor, cercetarea științifică etc.

Descoperă

Analizează imaginile din fig. 2 (a-d).

- Ce activități agricole se desfășoară în imaginile **a** și **b**?
- În imaginea **c** este reprezentată o activitate agricolă? Dacă răspunsul este afirmativ, care este aceasta? Caută informații despre importanța albinelor pentru agricultură.
- Imaginea **d** îți prezintă o fermă de acvacultură. Folosind diferite surse de informații (dicționare, enciclopedii, internet), notează, în caiet, definiția acvaculturii și identifică două regiuni geografice de pe glob unde aceasta se practică.

Fig. 2. Activități agricole

Dicționar

plante tehnice – plante cultivate și utilizate în scopuri industriale (floarea-soarelui, sfecla de zahăr, inul, tutunul, soia etc.)

Reține

Agricultura este cea mai veche activitate economică. Cuprinde *cultura plantelor* (cereale, legume, **plante tehnice**, viță-de-vie etc.) și *creșterea animalelor* (ovine, porcine, pasări de curte etc.). Caracteristicile activităților agricole sunt determinate de condițiile de relief, de climă, de soluri, de dezvoltarea economică a regiunii unde se practică etc.

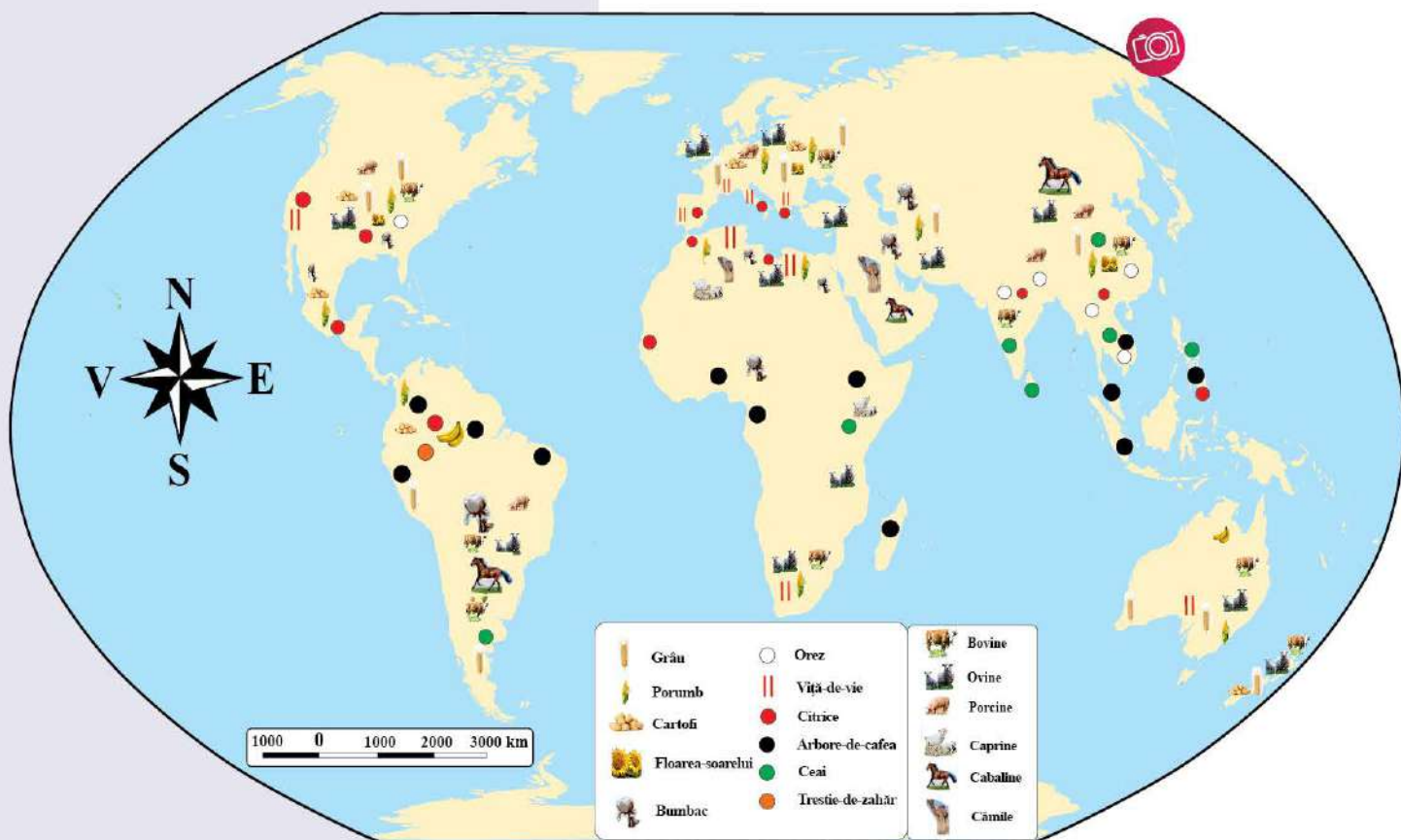

Fig. 3. Cultivarea plantelor și creșterea animalelor

Reține

Industria este activitatea ce prelucrează resursele naturale și produsele agricole și le transformă în diferite produse finite. Ea a apărut în secolul al XVIII-lea, după ce englezul James Watt a descoperit motorul cu aburi, în anul 1783, și s-a dezvoltat continuu. Ramurile industriei (industria energetică, industria metalurgică, industria chimică etc.) sunt diverse, deoarece ele încearcă să răspundă tuturor nevoilor.

Industria constructoare de mașini, ce produce utilaje, diferite aparate, automobile, roboți etc., și **industria energiei electrice** sunt printre cele mai importante ramuri industriale, ele contribuind la dezvoltarea economico-socială a țărilor.

Pe glob, printre statele cu industrie performantă se numără: SUA, Japonia, China, Germania, Franța, Italia, Coreea de Sud ș.a.

Lucrează cu harta

Analizează harta cultivării plantelor și creșterii animalelor (fig. 3) și scrie în caiet:

- două continente pe care se cultivă grâu și porumb;
- un continent pe care se cultivă orez;
- două continente pe care se cultivă arborele-de-cafea;
- două specii de animale care se cresc în America de Nord;
- continentele pe care se cresc cămile.

Descoperă

• Evoluția industriei a fost marcată de trei etape, numite **revoluții industriale**. Folosește diferite surse de informare (lucrări de specialitate, enciclopedii, internet etc.) și scrie pe caiet:

- 1) istoria celor trei etape;
- 2) două ramuri industriale apărute în secolul al XIX-lea;
- 3) ce a determinat apariția ultimei revoluții industriale.

Exersează

1. Energia electrică se produce în diferite tipuri de centrale: termocentrale, hidrocentrale, atomocentrale și centrale geotermale. Folosește informațiile din lecția anterioară și numește resursele naturale necesare funcționării acestora.

2. Identifică și precizează căror ramuri industriale le aparțin fabricile ilustrate în fig. 4-6.

3. Cum afectează activitățile industriale mediul înconjurător?

Reține

Serviciile cuprind o serie de activități destinate celorlalte sectoare economice și sociale.

Transporturile asigură circulația oamenilor și a mărfurilor. În funcție de mediul în care sunt amplasate, transporturile sunt *terestre* (feroviare și rutiere), *navale* (fluviale și maritime), *aerene* și *speciale* (telecomunicațiile – televiziunea, radioul, internetul etc. –, transportul prin conducte și transportul energiei electrice).

Transportul feroviar și cel naval sunt preferate pentru deplasarea la distanțe mari a mărfurilor voluminoase, în timp ce transportul rutier și cel aerian, pentru deplasarea mărfurilor ușoare și a pasagerilor.

Comerțul reprezintă schimbul de mărfuri care are loc în interiorul unei țări (intern) și între state (internațional). Statele care cumpără fac *importuri*, iar cele care vând fac *exporturi*. În general, statele dezvoltate (Japonia, Franța, Germania, SUA ș.a.) importă materii prime și exportă produse finite, iar cele slab dezvoltate exportă materii prime și importă produse finite.

Turismul este activitatea desfășurată în timpul călătoriilor, când cei care se deplasează descoperă locuri noi, se relaxează, au experiențe deosebite etc. Scopul acestor activități îl împarte în: turism cultural, balnear, religios, litoral, montan etc.

Exersează

4. Care este mai rapid: transportul rutier sau cel aerian? Ce avantaje oferă transportul feroviar? Ce tipuri de transport există regiunea în care locuiești?

5. Împreună cu un coleg, stabiliți de ce statele mai puțin dezvoltate exportă, în special, materii prime. Este în avantajul lor?

6. Scrie, pe caiet, obiectivele turistice din regiunea în care locuiești. În ce categorie de turism se încadrează?

Fig. 4. Rafinărie

Fig. 5. Fabrică de autoturisme

Fig. 6. Fabrică de pâine

Activitate în echipă

Împreună cu colegii, realizați traseul unei excursii de șapte zile într-o țară din Europa. În prima etapă, stabiliți țara și obiectivele ce urmează a fi vizitate. Apoi căutați mijloacele optime de transport, locurile de cazare și stabiliți bugetul necesar. Pe baza rezultatelor la care ați ajuns, redactați un ghid de călătorie.

Leția 5. Efectul activităților umane asupra mediului și calitatea vieții

Descoperă

Citește textul și analizează imaginile alăturate.

„O alunecare de teren produsă la o carieră minieră din Vâlcea riscă să distrugă comuna Alunu. Alunecarea **haldei de steril** a carierei Berbești a afectat până acum patru gospodării ale populației, terenuri agricole și forestiere. Dacă zecile de tone de pământ blochează cursul de apă din comună, jumătate din localitate ar putea fi inundată.”

Ziarul *Adevărul*, 30.05.2017

• Identifică:

- imaginea care redă un proces natural influențat de gravitație;
- imaginea care redă o exploatare în carieră.

• Notează două efecte negative asupra activităților umane și asupra mediului înconjurător observate în cele două imagini.

• Ce activitate umană a determinat alunecarea de teren produsă în județul Vâlcea?

• Cum afectează alunecarea de teren viața oamenilor din comuna Alunu?

Reține

Mediul înconjurător definește toate condițiile naturale de pe Terra sau dintr-o regiune geografică a sa, asupra căruia societatea umană acționează permanent. Activitățile umane pot avea un impact negativ asupra mediului înconjurător. Uneori, nivelul acestuia este atât de mare încât provoacă **dezastre ecologice**.

Pentru a obține spații necesare construirii locuințelor, extinderii suprafețelor agricole sau pentru a exploata resursele de lemn (fig. 1), omul a **defrișat** și încă mai defrișează suprafețe mari de pădure. Ca urmare, impactul asupra mediului este unul complex: crește pericolul apariției alunecărilor de teren, a inundațiilor, a degradării solului etc. Însă acesta poate fi diminuat prin acțiuni de **reîmpădurire** (fig. 2) sau printr-o exploatare rațională.

Societatea umană, prin majoritatea activităților economice, contribuie la poluarea apei, aerului și a solului. Substanțele poluante care ajung în mediul înconjurător provin din activitățile menajere (apa contaminată cu diferite reziduuri, deșeuri menajere etc.), industriale (noxele care provin din arderea combustibililor în termocentrale, reziduurile miniere etc.), agricole (îngrășămintele chimice folosite excesiv care contaminează apele subterane) etc.

Fig. 1. Defrișare, acțiune dăunătoare mediului

Fig. 2. Acțiuni de reîmpădurire